

zet (ILICETUM); però en aquesta zona de molta toponímia aràbiga, i terra d'olivar, penso més aviat en algun arabisme: com *az-zaijātāni* 'els dos oliaires' (RMa 178 *zaijāt* «qui vendit oleum») (p. ex. suposant que fos el nom de dos propietaris moros contigus).

Atzuara té aspecte de NL aràbic, si bé només el tinc com a NP, i quasi només a la zona Tortosa-Castelló: Miquel *Adzuara* de Sant Mateu a. 1443 (Cubr. *Milian*, de Mlla., f° 37v°); «Antonio *Adzuara* i Janfrasius id.» del lloc de Rossell, a. 1471 (Li. *dels Priv. d'Ulldecona*, 186), *Miquel Adzuara* en les Vålues de Castelló de 1468 (bis) i en Traver, *Antigs. CastPna.* 449. Sens dubte, de *az-zuwwār* pl. de *zā'ir* 'pelegrí', arrel *zwr* o *zawra* «visitar» RMa 632.8; *PAlc* «visitació: *ih̄tibar* o *ziāra*». A l'Urgellet, on trobo *Atzuara* en *Spill* de Cbd., a. 1518 (a Castellciutat, f° 78r°), deu ser nom immigrant de l'Ebre o el Maestrat.

ATZÚBIA, l'

Poble situat en el fons d'una vall molt enclotada, entre Pego i la vall de Gallinera. El nom es repeteix en altres paratges del Migjorn valencià.

PRON. POP. Pertot amb *b* bilabial: *l'adzúbija* al poble mateix, a Pego i a tota la rodalia (1963). Indrets homònims: *l'adzúbija* pda. del te. de Xàbia (xxxiii, 83.9); *l'adzúbija* id. en el de Finestrat (xxxv, 37.17). *L'adzubiéta* a Alcalà de la Jovada (xxxiv, 130.4).

També ho escriviren amb *b* els observadors millors i més tradicionals; SSiv. (15) *Adzubia*, 774 hab., en doc. de 1335: «citado con varias casas; 1570, varios lugares desmembrados de Pego (*Adz. de las Rocas* ---)»; despoblada per l'expulsió, fou repoblada amb mallorquins etc., 1611. Madoz: «*Adsubia* ayunt., p. j. Pego, 60 casas, sito en una cañada; *Adsubia* despobl. Valle de Alcalá Jovada; *Adsubea*, montaña, Vall de Laguar».

L'inventor de la mala grafia amb *-v-* fou Escolano, que escriví (copiant en forma vacillant i a la balalà) *Adzuiva* o *Adzuirra*, d'on passà a *Adzuvia* a la GGRV 583, com a terme d'Ontinyent; a Ontinyent, però, no saberen dar-me notícia del nom en aqueix terme (1963, xxxii, 118).¹ En total: una pron. amb *-v-* no existeix en aquest nom; i observem que en tota aquesta comarca la distinció entre *b* i *v* és i ha estat sempre impertorbable. Lamentablement Sanchis Guarner (desoïnt el consell de les meves cartes) va posar *L'Atzúvia* en el seu Nomencl. de 1966, induït per la falsa etimologia d'Asín.²

Segons aquest, vindria d'*az-zāwīya* 'ermida musulmana'. Sanchis Guarner ho publicà així ja en el *Congrés Onom.* 1955, i, 472. Ja fonèticament és impossible: el resultat hauria de ser, si de cas, **adzèvia*; fins si admetéssim que *aw* es pogués aquí canviar en *ay* i aquest en *ò* (ni així no és de creure que *o* passés a *ú*), sempre caldria una *v* labiodental, com a resultat de la *y* aràbiga: contra la unanimitat de la pron. moderna *b* que hem constatat. D'altra banda: ¿d'on surt aqueixa

ermida? Merament suposada a benefici de l'arbitrària etimologia.³

A desgrat de tota aquesta erudició, en el nostre cas tenim el fet ferm de la pron. viva *Atzúbia* amb *b* i amb *ú*, la manca de tot precedent en contrari en la nostra documentació, i l'arbitrarietat completa del supòsit d'una ermita.

En canvi, i en contrast, el significat del lloc i la seva situació coincideixen amb la situació de l'*Atzúbia* en el fons de la clotada («en una cañada»: Madoz; «queda en una hoyada --- en cuyo fondo está» Cavanilles II, 193). L'altra etimologia es basa només en un postulat, per mor d'una etimologia: error cardinal de mètode.

El mot *zubija*, l'ètimon veritable, sembla haver estat més viu en l'àrab sículo-egipci que en el d'ús general; a Sicília ha deixat clara petjada: *zúbiiu* «luogo di grande profondità, voragine, baratro» (Biundi, *Diz. Siciliano*), arabisme ja identificat per De Gregorio (*St. Glottol.* III, 251) i Rohlf's (*ZRPh* XLVI, 15), amb l'àr. *zúbija* «fosse pour les bêtes»: Gasselin (I, 838); Wahrenmund; Freytag II, 225; Belot. En aquest sentit de 'clot per agafar-hi salvatgines', Lane (1214c) ja el troba en el Djauharí (a. 1002), el Mutarrizí, el Fayumí i el Qamús; però també li assigna l'acc. «a hollow dug on the ground», i «excavation» (*Tag al-Arús*); el verb corresponent (*zby*) és «creuser», «he made a pitfall for a wolf» etc. en aquells mateixos, i ja en un *rajis* o versos del Divan dels *Hodhailis*; també *zúbija* («well») 'pou' i, com verb intr., «he fell into a well», en el Mutarrizí (S. XII).

Per a nosaltres la raó decisiva és la forma del nom *Atzúbia*, amb *-b-* bilabial i *ú* constant, en tots els llocs val. on el nom es repeteix; en tots, sense memòria de cap ermita, però situats en clotades: ¿a tants llocs val. repetits postularíem un santuari mahometà desaparegut?

En la mateixa terra de la Marina i el seu interior sembla haver-s'hi format un diminutiu aràbic, del típus normal en aquesta llengua, *zubäyya*: tal com *munäyya* de *münja*, o *kudäyya* de *kúdiya* (que hem documentat en sengles articles de la nostra toponímia). De *al-zubäyya* 'la clotadeta' vénen *Les Anzúbéies* pda. de Billeña de Travadell (xxxiii, 152.5); Salvà (*Callosa* I, 27) troba *Aljubea* en un doc. de 1323: «castillo cuya jurisdicción lindava con Sanxet». És clar que en aquests diminutius hi ha hagut contaminació de *aljub* (i no sorprenen puix que hem vist que també *zubija* tingué el significat «a well»); però el mateix Salvà hi afegeix: «*Aljubea* --- hoy partida rural del te. de Finestrat, llamada *Adsubia*»; que cabalment és on, en la meua enq. citada (xxxv, 35.17), jo vaig registrar *l'adzúbija* (supra): es veu que un mateix paratge fou anomenat un temps amb el diminutiu *zubäyya*, i altres temps amb el primitiu *zúbya*.

No és inversemblant que *zúbija* donés també noms en domini castellà. Ja trobo *La Çubia* com un poble de la Vega de Granada a la fi del S. XVI (Pz. de Hita, *Guerras Civ. de Granada* I, 20), per cert en un temps en què, sobretot a Andalusia, no hi havia encara la